

AgEcon SEARCH
RESEARCH IN AGRICULTURAL & APPLIED ECONOMICS

The World's Largest Open Access Agricultural & Applied Economics Digital Library

This document is discoverable and free to researchers across the globe due to the work of AgEcon Search.

Help ensure our sustainability.

Give to AgEcon Search

AgEcon Search

<http://ageconsearch.umn.edu>

aesearch@umn.edu

*Papers downloaded from **AgEcon Search** may be used for non-commercial purposes and personal study only. No other use, including posting to another Internet site, is permitted without permission from the copyright owner (not AgEcon Search), or as allowed under the provisions of Fair Use, U.S. Copyright Act, Title 17 U.S.C.*

No endorsement of AgEcon Search or its fundraising activities by the author(s) of the following work or their employer(s) is intended or implied.

МОДЕЛИ НАДЗОРА НАД ФУНКЦИОНИСАЊЕМ ПРИВАТНОГ ПЕНЗИЈСКОГ ОСИГУРАЊА

Апстракт

Процес надзора над функционисањем приватног пензијског осигурања представља комплексну функцију коју обављају надзорна тела која имају овлашћења да надзиру управљање приватним пензијским фондовима и која су институционализована у виду једне или више агенција за надзор. Имплементација функције надзора зависи од административних организација држава, карактеристика пензијског осигурања и др. Издиференцирала су се три моделитета система надзора: специјализовани надзор, делимично интегрисани надзор, интегрисани надзор,

Кључне речи: *надзор приватног пензијског осигурања, специјализовани надзор, делимично интегрисани надзор, интегрисани надзор*

MODELS OF SUPERVISION OF PRIVATE PENSION INSURANCE OPERATION

Abstract

The process of supervision over the operation of private pension insurance is a complex function carried out by regulatory bodies that have authority to oversee the management of private pension funds and are institutionalized in the form of one or more supervision agency. Implementation of the functions of supervision depends on the administrative organization of states, characteristic of the pension insurance and others. There are three supervision models: specialized supervision, partly integrated supervision, an integrated supervision

Key words: *supervision of private pension schemes, specialized supervision, partly integrated supervision, an integrated supervision*

Надзор над функционисањем приватног пензијског осигурања обухвата низ активности којима се контролише рад субјеката који организују и спроводе приватно пензијско осигурање. Основни циљ надзора је заштита корисника приватног пензијског осигурања.

Институционални оквир надзора приватног пензијског осигурања

Функцију надзора обављају одређена надзорна тела која имају овлашћења да надзиру управљање приватним пензијским фондовима и која су институционализована у виду једне или више агенција за надзор¹. Агенције за надзор врше контролу рада приватног пензијског осигурања у смислу провере усаглашености активности са законском регулативом, која се односи на добијање дозволе за рад/регистравање; испуњавање критеријума за добијање пореских олакшица; избор надокнада; услове за учешће у плану; инвестирање, локацију капитала, перформансе, минимум капитала и резерве; финансијске, актуарске и рачуноводствене методе; административне трошкове; процедуре надзора; процесе фузионисања и ликвидације.

Надзор над функционисањем приватног пензијског осигурања подразумева комплексну интеракцију између сектора социјалне безбедности, пореског, финансијског и сектора осигурања. Уопште, приватно пензијско осигурање углавном је надзирано од стране Министарства финансија, Централне банке и надзорних тела разних других сектора.

Агенције имају обавезу да њихов рад буде у потпуности транспарентан², и да регуларно достављају потребне податке члановима, предузећима и субјектима који управљају пензијским фондовима. Надзорна тела сачињавају годишње извештаје који се односе на активности агенција, статистичке податке о пензијским фондовима, разна истраживања у вези са приватним пензијским осигурањем и др. Такви подаци, поред многих других који се односе на именовање менаџера и сл. доступни су преко глобалне рачунарске мреже.

Процес координације, кооперације и размене информација између субјеката задужених за надзор пензијског осигурања варира од државе до државе, почевши од оних који су засновани на неформалним договорима и сусретима све до законски јасно утврђених обавеза.

На међудржавном нивоу постоји тенденција интернационализације кооперације, координације и размене информација између агенција на међудржавном нивоу, како би се повећала могућност националног увида у дешавања на глобалном финансијском тржишту.

Већину агенција за надзор над функционисањем приватних пензијских фондова предводе, саветују и контролишу управни одбори које сачињавају стручњаци највишег нивоа, запослени у другим агенцијама, представници субјеката који се надзиру као и чланови из законодавних и судских грана. Управни одбори представљају изузетно значајне институције чија целокупна активност на управљању и контроли агенција за надзор делује у смислу заштите интереса крајњих корисника. У агенцијама са високим степеном финансијске, политичке и

¹ Ambrogio Rinaldi, Chair of the OECD WPPP and Director, Covip, Italy; „Supervision on Private Pensions“, Paris, 2001

² IOPS(2008), *Guidelines for Supervisory Assessment of Pension Funds*

оперативне самосталности веома је важно да се успоставе механизми³ којима се спречава могућност менаџера агенција за надзор да делују у сопственом интересу, а на штету интереса корисника приватног пензијског осигурања.

Осим успостављања управних одбора, велики значај у вршењу контроле над радом агенција за надзор приватног пензијског осигурања имају екстерна ревизија финансијских извештаја агенција за надзор и законски утврђена обавеза транспарентности рада агенција за надзор установљена кроз обавезно редовно извештавање јавности о свим релевантним чињеницама.

Формално зависне агенције немају управне одборе, оне су директно одговорне надређеним министарствима. Примера ради, управне одборе имају агенције за надзор над функционисањем приватног пензијског осигурања у Данској, Немачкој, Мађарској, Исланду, Ирској, Италији, Мексику, Холандији, Норвешкој, Португалији, Шведској, Великој Британији, док агенције за надзор приватног пензијског осигурања у Аустралији, Републици Чешкој, Канади, Шпанији, Јапану, Новом Зеланду, Пољској и Турској немају управне одборе.

Модалитети система надзора

Начин вршења надзора над функционисањем приватног пензијског осигурања варира од државе до државе. Различитост у обављању функције надзора над функционисањем приватног пензијског осигурања јавља се као последица различитих историјских наслеђа у области надзора у различитим државама, затим услед различитих административних организација држава (федерална или унитарна, централизована или децентрализована) као и због карактеристика самог приватног пензијског осигурања (обавезно, добровољно, пензијски планови спонзорисани од стране послодаваца, индивидуално пензијско осигурање) и др.

По питању интегрисаности надзора приватног пензијског осигурања са надзором осталих учесника на финансијском тржишту издвајају се три модела надзора:

- специјализовани модел, са једном или више агенција за надзор искључиво приватног пензијског осигурања
- делимично интегрисани модел, са једном агенцијом одговорном за надзор свих врста осигурања укључујући и приватно пензијско осигурање
- интегрисани модел са једном институцијом која врши надзор целокупног финансијског сектора укључујући банке, осигуравајуће компаније, инвестиционе фондове, предузећа, приватно пензијско осигурање и др.

³ Појава да менаџери делују у сопственом интересу а не у интересу компаније у којој су запослени у литератури је познат под називом "агенцијски проблем". О овој појави може да се прочита детаљније у литератури која се односи на корпоративно управљање:

-Andrei Shleifer and Robert Vishny; «A Survey of Corporate Governance»; Journal of Finance; 1997, 737-783.

-Rafael de la Porta, Florencio Lopez-De-Silanes and Andrei Schleifer; «Corporate Ownership Around the World»; Journal of Finance; 1999; 471-517.

Сви претходно поменути модели показују предности и недостатке у зависности од аспекта посматрања.

Као најјачи аргумент у прилог примене специјализованог модела надзора над функционисањем приватног пензијског осигурања истиче се значај самог приватног пензијског осигурања. Поред тога приватно пензијско осигурање карактерише специјални порески третман и посебан начин управљања ризиком који је повезан са осигураницима⁴. Постоје земље код којих је заступљен интегрисани модел надзора, при чему у оквиру агенција за надзор целокупног финансијског сектора постоје посебне агенције за надзор над функционисањем приватног пензијског осигурања као што је то случај у Јапану, Шведској или Великој Британији.

У земљама са специјализованим моделом надзора (Велика Британија, Ирска, Италија, Јапан, Мексико, Република Словачка, Сједињене Америчке Државе, Шведска, Швајцарска) различите агенције врше надзор над функционисањем пензијског осигурања спонзорисаном од стране послодаваца и индивидуалног пензијског осигурања и углавном су три или више институција укључене у читав процес, што условљава неопходност ефикасне координације и кооперације.

Пензијски планови спонзорисани од стране послодаваца у Великој Британији контролисани су од стране Управе прихода («Inland Revenue»), Тела за надзор пензијских планова спонзорисаних од стране послодаваца («The Occupational Pensions Regulatory Authority»), Одбора за пензијске надокнаде («The Pension Compensation Board»), Одсека за социјалну сигурност («The Department for Social Security») као и Одбора за финансијски сектор ФСА («The Financial Service Authority»).

Ирска Пензијска комора («Pension board») првенствено је задужена за надзор пензијског осигурања спонзорисаног од стране послодаваца, док је надзор над функционисањем индивидуалног пензијског осигурања у домену Одбора за предузетништво, трговину и запослење («Department of Enterprise, Trade and Employment»). У Јапану постоји слична ситуација. Пензијска комора, повезана са Министарством здравља, рада и социјалне заштите («Ministry of Health, Labour and Welfare») која врши надзор над пензијским осигурањем спонзорисним од стране послодаваца, док су за индивидуално пензијско осигурање задужене друге агенције.

Италијанска Комисија за надзор пензијских фондова («Commissione de Vigilanza Sui Fondi Pensionati»), COVIP претежно је задужена за надзор над функционисањем пензијског осигурања спонзорисаног од стране послодаваца. Она надзире све пензијске планове дефинисане пре и после закона из 1993. године, које нису организовале банке и осигуравајуће компаније. Надзор фондова које су организовале банке врши Банка Италије («The Bank of Italy») и Институт за надзор приватног осигурања ISVAP («The Institute for Private Insurance Surveillance»). ISVAP у оквиру своје укупне функције надзора контролише и животно осигурање које има карактеристике приватног пензијског осигурања.

⁴ David Madero, Stephen Lumpkin; "A Review of Prons and Cons of integration Pension Supervision with that of other Financial Activities and Services"; IOPS, Working Paper no.1; 2007

У Мексику је надзор обавезног индивидуалног пензијског осигурања подељен између Националног Института за социјалну заштиту IMSS («Instituto Mexicano de Seguridad Social») и Националне комисије за пензијску заштиту CONSAR («Comision Nacional del Sistema de Ahhoropara Retiro»). IMSS је задужен за надзор у домену доприноса, редовности исплата пензиских надокнада, чланства, преносивости права, услова за висину накнада. CONSAR је одговоран за издавање лиценци, контролу поштовања законских одредби, за финансијске, актуарске и рачуноводствене методе, за деобу, спајање и ликвидацију фонда. Министарство финансија има функцију надзора над добровољним приватним пензијским осигурањем.

У Сједињеним Америчким Државама постоји неколико агенција задужених за надзор приватних пензијских планова. Секретаријат за рад, пензијску и социјалну заштиту PWBA («The US Department of Labor, Pension and Welfare Administration») првенствено се бави заштитом права запослених и обавезама које спонзори пензијских планова имају према члановима. Корпорација за заштиту пензијских надокнада PBGC («The Pension Benefit Guaranty Corporation») осигурава планове са дефинисаном надокнадом. Управа прихода IRS («Internal Revenue Service») која делује у оквиру Државне благајне («The United States Department of Treasury») одређује порески третман пензијских фондова.

Код земаља са делимично интегрисаним моделом надзора (Белгија, Луксембург, Финска итд.) пензијско осигурање спонзорисано од стране послодаваца и индивидуално пензијско осигурање предмет су надзора једне исте агенције.

Добровољни пензијски планови спонзорисани од стране послодаваца у Пољској могу бити регистровани као засебни пензијски планови послодаваца или удружени са инвестиционим фондовима или са компанијама за животно осигурање. У првом случају налазе се у надлежности Комисије за надзор осигурања и пензијских фондова („Ubezpieczen i Funduszy Emerytalnych“) КНУиФЕ, а у другом случају регистрацију плана одобрава надзорно тело за осигурање и пензијско осигурање али управљање средствима пензијског фонда надзире Комисија за хартије од вредности. Под одређеним условима приватни уговори са компанијама за животно осигурање или инвестиционим фондовима имају карактеристике приватног пензијског осигурања, али уопштено приватно пензијско осигурање као такво није законски дефинисано.

У Португалији и Шпанији планове спонзорисане од стране послодаваца и добровољно пензијско осигурање као и осигуравајуће компаније надзире једна јединствена агенција. Шпански Генерални директорат за осигурање и пензијске фондове («Direccion General de Seguros y Fondos de Pensiones») функционише у саставу Министарства за економију. Надзор над функционисањем приватног пензијског осигурања у Португалији обавља самостална агенција – Португалски институт за осигурање («Instituto de Seguros de Portugal») ISP која је повезана са Министарством финансија.

Присталице интегрисаног модела надзора⁵ над функционисањем приватног пензијског осигурања као погодности интеграције надзора над целокупним финансијским сектором, истичу да се на тај начин различита пословна кретања и трансакције са свим укљученим субјектима могу контролисати истовремено чиме се могућност финансијских нерегуларности значајно смањује. Осим тога, нарочито наглашавају да се консолидовањем надзора уводи стандардизација актуарских, рачуноводствених и финансијских параметара чиме се избегавају разлике у надзору и неусаглашености у регулативи различитих финансијских сектора. На тај начин се штеде људски и материјални ресурси, повећава ефикасност у раду, смањују административни трошкови, избегава дуплирање докумената и преклапање надзора, оптимизира процедура за добијање дозволе за рад и др.

Интегрисани модел надзора над целокупним финансијским сектором заступљен је у Аустралији, Аустрији, Данској, Исланду, Канади, Кореји, Мађарској, Немачкој, Норвешкој, Холандији итд.

Неке државе су се у самом почетку определиле за интегрисани модел надзора, а неке су се током времена преоријентисале са специјализованог модела над функционисањем приватног пензијског осигурања на интегрисани. Норвешка је прихватила интегрисани модел надзора 1986. године, Данска 1988. године, Канада 1987. године, Шведска 1991.г., а Холандија 2005. године.

Аустралија има интегрисани модел надзора, али су надзорне функције подељене између Аустралијске агенције за надзор осигурања APRA («Australian Prudential Regulatory Authority») и Комисије за хартије од вредности и инвестиције ASIC («Australia Securities and Investment Commission»). APRA је одговорна за издавање лиценци, контролу поштовања законских одредби и др., а ASIC за управљање средствима фонда.

Кореја је 1999. године прешла на интегрисани модел у циљу ојачавања привреде, након економске кризе 1997. године. То исто учинио је и Исланд 1999. године.

Мађарска, од априла 2000. године, прихвата интегрисани модел оснивањем Мађарске агенције за надзор финансијског сектора. Аустрија трансформише систем надзора у интегрисани модел 2001. године. Последња у низу земаља које су се определиле за интегрисани надзор је Немачка (2002. године).

Из изложеног се види да се крајњи циљеви надзора над функционисањем пензијског система, које чине заштита корисника и сигурност плана и фонда, могу остварити кроз различите моделе и институционалне оквире надзора.

Код интегрисаног модела постиже се повезаност⁶ циљева надзора у различитим секторима, смањује се могућност проневера различитог типа, олакшава се проток информација, надзор се врши са највише тачке јер се истовремено контролишу све финансијске институције.

С друге стране, поборници специјализованог модела надзора сматрају да је пензијско осигурање веома специфично јер оно подразумева дугорочне уговоре, посебан порески третман и има изузетан социјалан значај, те као такав захтева

⁵ Edgardo Demaestri, Gustavo Ferro; «Integrated Financial Supervision and Pension Funds»; ISBN-92-64-01697-X; OECD 2004.

⁶ Lumpkin Stephen A; «Supervision of Financial Services in the OECD area»; OECD Financial Market Trends, no 81, 2002; OECD, str. 84-85

посебан приступ надзора по питању управљања средствима фондова, ризицима и др.

Делимично интегрисани модел надзора карактеришу описане предности специјализованог система надзора, уз додатну предност која се састоји у обједињавању надзора над групом сродних производа као што су животно осигурање и добровољно пензијско осигурање.

Закључна разматрања

Постоје значајне институционалне и организационе разлике у системима надзора у различитим државама, што се јавља као последица различитих административних организација држава, карактеристика пензијског осигурања и др. У неким државама постоје једна или више агенција специјализованих за надзор искључиво пензијског осигурања, у другим државама је надзор пензијског осигурања обједињен са надзором осталих врста осигурања, док је у трећим надзор целокупног финансијског сектора потпуно интегрисан. Сви напред поменути модели могу представљати добар дизајн надзора над функционисањем приватног пензијског осигурања уколико обезбеђују независност, одговорност, транспарентност и интегритет у раду надзорних субјеката при рационалном искоришћењу ресурса .

Литература

1. Ambrogio Rinaldi, Chair of the OECD WPPP and Director, Covip, Italy (2001), *Supervision on Private Pensions*, Paris
2. IOPS(2008), *Guidelines for Supervisory Assessment of Pension Funds*
3. Andrei Shleifer and Robert Vishny (1997), *A Survey of Corporate Governance*; Journal of Finance, 737-783.
4. Rafael de la Porta, Florencio Lopez-De-Silanes and Andrei Schleifer (1999), *Corporate Ownership Around the World*; Journal of Finance, 471-517.
5. David Madero, Stephen Lumpkin (2007), *A Review of Prons and Cons of integration Pension Supervision with that of other Financial Activities and Services*, IOPS, Working Paper no.1
6. Edgardo Demaestri, Gustavo Ferro (2004), *Integrated Financial Supervision and Pension Funds*, ISBN-92-64-01697-X, OECD
7. IOPS (2008), *Pension Supervision in Focus*
8. Lumpkin Stephen A (2002), *Supervision of Financial Services in the OECD area*, OECD Financial Market Trends, no 81, OECD, str. 84-85